

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie stanu realizacji programu wieloletniego "Poprawa bezpieczeństwa warunków pracy" - etap III, okres realizacji: lata 2014-2016

Na posiedzeniu 22 marca 2017 r. Rada Ochrony Pracy dokonała oceny wyników programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”, etap III, okres realizacji: lata 2014 – 2016. Wnioskodawcą programu, ustanowionego uchwałą nr 126/2013 Rady Ministrów, był Minister Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Koordynatorem i Głównym Wykonawcą – zgodnie z ww. uchwałą RM – był Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

Przedłożony Radzie Raport z realizacji programu składał się z dwóch części: A – dotyczącej realizacji zadań z zakresu służb państwowych oraz części B – dotyczącej badań naukowych i prac rozwojowych. W raporcie udokumentowano merytoryczne wykonanie prac w odniesieniu do harmonogramu i założonych celów, formy upowszechniania uzyskanych wyników oraz poniesionych nakładów.

W latach 2014-2016 w części A programu zrealizowano w ramach czterech grup tematycznych 99 zadań z zakresu służb państwowych. Wykonawcą zadań był CIOP-PIB.

W części B programu w ramach czterech przedsięwzięć zrealizowano 75 projektów. CIOP-PiB jako główny wykonawca zrealizował 57 projektów, pozostałe 18 projektów zostało zrealizowanych przez 16 innych jednostek naukowych (uczelnie wyższe, PAN, instytuty).

Wyniki wszystkich prac oceniano na podstawie opinii recenzentów zewnętrznych oraz dyskusji podczas seminaryjnych odbiorów, w których brali udział przedstawiciele jednostek naukowych, resortów, organów nadzoru i kontroli nad warunkami pracy, partnerów społecznych oraz przedsiębiorstw zainteresowanych wykorzystaniem uzyskanych wyników. W latach 2014-2016 przedstawiono do oceny sprawozdania z zakończonych 272 etapów zadań z zakresu służb państwowych oraz 220 etapów projektów badawczych. Odbłyły się 72 seminaryjne posiedzenia Komisji,

w których łącznie wzięło udział ok. 1 900 osób, w tym przedstawiciele 125 przedsiębiorstw i instytucji. Umożliwiło to szeroką dyskusję i wieloaspektową ocenę osiągniętych wyników.

Na posiedzeniu Rady zaprezentowano ważniejsze wyniki osiągnięte w ramach III etapu programu „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”. Dotyczyły one m.in. wpływu wyników programu na rozwój systemu ustalania najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) i natężeń (NDN) czynników w środowisku pracy. Opracowano wartości normatywne dla 39 szkodliwych związków chemicznych i oprzyrządowano je w 44 metody oznaczania w środowisku pracy, co stworzyło pracodawcom możliwość monitorowania narażenia, a także zapobiegania jego negatywnym skutkom dla zdrowia pracowników. Wyniki te przekazano także w formie wniosków wdrożeniowych do ministra właściwego ds. pracy, celem włączenia do obowiązującego prawa i tym samym spełnienia wymogów jego dostosowania do odpowiednich dyrektyw UE. Działanie te muszą być intensywnie realizowane także w najbliższych latach ze względu na przyjęty w UE priorytet dla norm higienicznych dotyczących szkodliwych czynników rakotwórczych, mutagennych, działających na rozrodczość oraz endokrynych.

Odnosnie do szkodliwych czynników fizycznych określono narażenie zawodowe na hałas (m.in. w elektrowniach wiatrowych i przy wydobywaniu gazu łupkowego), a także przedstawiono ocenę zagrożenia olśnieniem przykrym będącym źródłem wypadków. Na szczególne uznanie zasługuje wkład prac wykonanych w ramach programu na rzecz wdrażania do prawa i praktyki nowej dyrektywy dotyczącej pól elektromagnetycznych (2013/35/UE). Dotyczyło to zarówno jej opracowania na poziomie struktur UE, jak i implementacji w Polsce.

Dla ochrony życia i zdrowia zatrudnionych w niebezpiecznych i szkodliwych warunkach pracy istotne są opracowane w ramach programu rozwiązania techniczne i organizacyjne. Wymienić tu można kilkadziesiąt rozwiązań dotyczących ochron osobistych, które wyróżnia wielofunkcyjność, tj. jednoczesna ochrona przed kilkoma czynnikami szkodliwymi. Opracowano także podstawy tzw. inteligentnych ochron dostosowujących się do poziomu zagrożenia i sygnalizujących wskaźniki fizjologiczne użytkownika świadczące o jego bezpośrednim zagrożeniu (ważne m.in. dla służb ratowniczych działających w warunkach ekstremalnych). Rozwiązania te były nagradzane na krajowych i międzynarodowych konkursach i wystawach. Były one ponadto podstawą 36 wniosków do Urzędu Patentowego.

Podkreślić należy, że we współpracy międzynarodowej podjęto innowacyjne badania nad zagrożeniami związanymi z nanotechnologiami, których wykorzystanie decyduje obecnie o postępie technicznym, a jednocześnie stwarza konieczność opracowania odpowiednich metod pomiaru, oceny i ochrony przed tymi nowymi czynnikami w środowisku pracy. Włączono się także w badania w UE dotyczące czynników biologicznych (sortownie odpadów, oczyszczalnie ścieków), podejmując badania genetyczne materiału biologicznego pobranego zarówno w środowisku pracy, jak i od pracowników. W wyniku tych badań udowodniono specyficzne dla ekspozycji zawodowej pracowników stany zapalne i wdrożono odpowiednie zalecenia profilaktyczne. W celu zapobiegania wybuchom i pożarom ważne było opracowanie receptur i technologii otrzymywania materiałów polimerowych modyfikowanych bezhalogenowymi substancjami uniepalniającymi.

Kolejnym istotnym nurtem prac naukowych prowadzonych w ramach programu były badania nad określeniem zdolności do pracy w zależności od wieku i czynników środowiska pracy. Dotyczyły one oddziaływania na starszych pracowników czynników fizycznych (hałas, drgania mechaniczne, promieniowanie optyczne, mikroklimat), biomechanicznych oraz psychofizycznych wpływających na zachowanie zdolności do pracy.

Stwierdzono, że liczba wypadków przy pracy jest największa w grupie młodych pracowników (20–30 lat) oraz w pierwszym roku od podjęcia pracy, natomiast najwięcej wypadków śmiertelnych ma miejsce w grupie starszych pracowników (50+). Przyczyną jest zmęczenie wynikające z obciążenia wysiłkiem fizycznym czy niekorzystnym mikroklimatem, a także zakłócenia przez hałas sygnałów bezpieczeństwa. Ponadto w wieku 50+ pracownicy są obciążeni średnio 3 chorobami przewlekłymi (m.in. układów krążenia, mięśniowo-szkieletowego czy cukrzycą) w różny sposób ograniczającymi ich zdolność do podejmowania określonych zadań. W grupie czynników psychospołecznych szczególnie ważna okazała się stereotypizacja pracowników starszych. Bardzo dobre wyniki w zakresie zapobiegania jej oraz poprawy stanu zdrowia tych pracowników uzyskano w ramach działań związanych z promocją zdrowia (aktywność fizyczna, dieta).

Zachowanie dłuższej aktywności zawodowej wymaga zarządzania wiekiem, rozumianego jako dostosowywanie wymagań i warunków pracy do zmieniających się możliwości psychofizycznych pracownika. Takie podejście umożliwia wykonywanie pracy zarówno przez osoby starsze, jak i niepełnosprawne.

Ważne również są wyniki badań wskazujące na wpływ klimatu społecznego na kreatywność pracowników oraz ograniczanie ich działań kontrproduktywnych.

W dyskusji nad przedstawionymi materiałami podkreślono rolę Koordynatora w zintegrowaniu środowisk naukowych z różnych dziedzin wiedzy, co umożliwiło interdyscyplinarne podejście do złożonej problematyki ochrony człowieka w środowisku pracy.

Jako istotną uznano także aktywną współpracę Koordynatora programu:

- na poziomie krajowym – bezpośrednio ze specjalistami w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Sieć ekspertów ds. BHP, Regionalne Ośrodki BHP), a także przedsiębiorcami (Forum Liderów Bezpiecznej Pracy),
- na poziomie międzynarodowym – bezpośrednio z wiodącymi instytutami UE i USA oraz organami UE specjalizującymi się w ochronie pracy (EU-OSH, ACSH, EUROSHNET, EPTIS).

Podkreślono, że Instytut skupił się nie tylko na opracowywaniu produktów wspierających przedsiębiorstwa w działaniach na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy, lecz także podjął działania związane z ich bieżącym upowszechnianiem i weryfikacją wśród użytkowników końcowych. Działania upowszechniające (m.in. organizowanie konferencji, seminariów, szkoleń, warsztatów i konkursów, a także prezentacji opracowanych rozwiązań podczas krajowych i międzynarodowych targów i wystaw) dotyczyły większości produktów programu wieloletniego. W ciągu trzech lat przeprowadzono ok. 220 przedsięwzięć upowszechniających, umożliwiających dotarcie z opracowanymi produktami bezpośrednio do ok. 145 tys. osób. Jednocześnie w celu szerszego upowszechniania opracowanych produktów przygotowano i upowszechniono ponad 45 tys. egz. materiałów informacyjnych i promocyjnych w formie drukowanej i elektronicznej.

Skutecznie upowszechniano także wśród rozproszonych odbiorców osiągnięte wyniki poprzez internetowe strony tematyczne Instytutu, na których systematycznie udostępniano opracowane w latach 2014-2016 produkty, o czym świadczy liczba odwiedzin (11,5 mln) oraz liczba pobranych stron (47,1 mln). Wynik ten sprawił, że w rankingu Alexa.com Instytut zajął 1 miejsce w Polsce, a 3 w Europie wśród portali internetowych instytucji zajmujących się bezpieczeństwem pracy.

Szczególne uznanie budzi – zdaniem dyskutantów – wykorzystanie mediów społecznościowych do propagowania tematyki bezpieczeństwa i ochrony zdrowia człowieka w środowisku pracy.

Na podstawie przedstawionych materiałów oraz dyskusji na posiedzeniu Rada uznaje, że:

1. Wyniki realizacji III etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” w postaci rozwiązań technicznych i organizacyjnych umożliwiają pracodawcom (w tym z sektora małych i średnich przedsiębiorstw) prowadzenie skuteczniejszych działań na rzecz ograniczania narażenia pracowników na czynniki niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe oraz związanych z nimi wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a także wynikających z nich strat ekonomicznych i społecznych. Realizacja programu stanowi przykład innowacyjnych badań, których wyniki znalazły zastosowanie praktyczne w celu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego
2. Uzasadnione jest kontynuowanie programu w latach 2017–2019 (etap IV), w którym wykorzystany zostanie potencjał zintegrowanych przez Koordynatora zespołów naukowych oraz nowych laboratoriów badawczych (Tech-Safe-Bio).

**Przewodniczący
Rady Ochrony Pracy**

/-/ Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, 28 kwietnia 2017 r.